Työ ja turva -osasto/KR/lv 11.6.2024

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

U 31/2024 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi harjoittelijoiden työehtojen parantamisesta ja täytäntöönpanemisesta sekä harjoitteluksi naamioitujen varsinaisten työsuhteiden torjumisesta (harjoitteludirektiivi)

E 38/2024 vp Valtioneuvoston selvitys: neuvoston suositus harjoittelun vahvistetuista laatupuitteista

Esityksessä ehdotetaan parannettavaksi harjoittelijoiden työehtoja ja selkeytettäväksi täytäntöönpanoa sekä harjoitteluksi naamioitujen työsuhteiden torjumista. Samalla uusittaisiin vuonna 2014 annettu suositus harjoittelun laatupuitteista.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry pitää komission asettamia tavoitteita harjoittelijoiden suojaamiseksi kannatettavina. Niin ikään SAK pitää valmisteltuja ehdotuksia Suomen kannoiksi harjoitteludirektiiviin ja harjoittelun laatupuitteisiin perusteltuina. Niissä on nostettu esiin oleelliset näkökulmat harjoitteluun liittyvistä yleisistä ja kansallisista erityispiirteistä, sekä yhtymäkohdat kansalliseen ja unionin muuhun lainsäädäntöön, kuten työsopimuslakiin ja työehtosopimuslakiin. Laatupuitteiden osalta opiskelijan oikeus riittävään opetukseen ja ohjaukseen sekä laadukkaaseen ja tuvalliseen oppimiseen sekä eri osapuolten vastuiden selkiyttäminen ovat kannatettavia yleisperiaatteita. On myös perusteltua, että suositusta laatupuitteista sovellettaisiin kaikessa harjoittelussa.

SAK pitää hyvänä, että ehdotuksessa on huomioitu eri koulutusasteilla tapahtuvien harjoittelukäytänteiden ominaispiirteet. Ammatillisessa koulutuksessa harjoittelua ei varsinaisesti ole, vaan työpaikalla järjestettävä koulutus tapahtuu joko koulutussopimuksena, oppisopimuksena tai niiden eripituisina yhdistelminä tutkinnon perusteiden mukaisesti. Osaamisperustaisuuden ja joustavuuden vuoksi direktiivin mahdolliset aikarajat harjoittelun enimmäiskestolle eivät siksi kaikin osin istu kansalliseen koulutusjärjestelmäämme, etenkään työsuhteisen oppisopimuskoulutuksen osalta. Tämä on myös tuotu esiin Suomen kannassa.

SAK tuo esiin, että ammattiin opiskelevia käytetään korvaavana työvoimana ja että koulutussopimuksia ketjutetaan tarpeettomasti. Nämä epäkohdat on tunnistettu esimerkiksi Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (KARVI) selvityksessä ja SAK:n jäsenkyselyissä. Myös opiskelijan saamassa opetuksessa ja ohjauksessa on puutteita. Koulutuksen järjestän velvollisuus on puuttua havaittuihin epäkohtiin. Laatupuitteiden edistäminen ja epäkohtiin puuttuminen helpottuisi, mikäli henkilöstö tietäisi, onko työpaikalle tulossa tai jos työpaikalla on työssä oppijoita ja miten heidän ohjauksensa on järjestetty. SAK katsookin, että työpaikoilla työntekijän edustajien tiedonsaantioikeus tulisi säätä laissa.

Työ ja turva -osasto

Ehdotetulla direktiivillä on tavoitteena yhtäältä parantaa ja vahvistaa harjoittelijoiden työehtoja ja toisaalta torjua harjoitteluiksi naamioituja työsuhteita. Toteutuksen kannalta oleellinen kysymys liittyy valvontaan. Kuten esityksessä todetaan, on työehtosopimuksissa kirjauksia harjoittelijoiden työsuhteisiin, palkkaukseen ja harjoittelun laatupuitteisiin liittyen. SAK:n työsuhdeneuvontaan ja Rikosuhripäivystykseen tulee kuitenkin toistuvasti yhteydenottoja harjoitteluksi naamioituihin työsuhteisiin liittyen. Ongelma korostuu etenkin maahanmuuttajataustaisien työntekijöiden kohdalla.

Kuten esityksessä todetaan rajat ylittävät harjoittelut ovat lisääntymässä, mikä osoittaa harjoittelujen potentiaalin EU:n työvoiman liikkuvuuden edistämiseksi. Harjoittelujen tulee tarjota oikeudenmukaiset ja läpinäkyvät työehdot ja riittävästi oppimiskokemuksia. Osallistavat harjoittelut edistävät työmarkkinoille siirtymistä erityisesti haavoittuvassa asemassa oleville henkilöille.

Kuitenkaan ilman riittävää valvontaa ja valvovan viranomaisen riittäviä toimintaresursseja harmaan talouden, työperäisen hyväksikäytön tai alipalkkauksen ongelmiin ei kyetä puuttumaan. Tästä syystä SAK seuraa huolestuneena mitkä vaikutukset julkisen talouden tasapainottamistoimilla tulee olemaan mm. Aluehallintoviraston (AVI) toimintaan ja työsuojeluviranomaisten jo nykyisin alimitoitettuun määrään.

SAK pitää oleellisena, että koulutuspolitiikan päätäntävalta säilyy jäsenvaltioiden kansallisissa käsissä. Komission antamien suositusten implementoinnissa tulee huomioida jäsenvaltioiden kansallisten koulutusjärjestelmien ja työmarkkinoiden erityspiirteet. SAK kiittää siitä, että Suomen kanassa työmarkkinaosapuolten rooli ja asema neuvotteluosapuolena tunnistetaan ja tunnustetaan.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Kirsi Rasinaho
Koulutus- ja työvoimapoliittinen asiantuntija